

(Elpusztult két repülőgép. — Leégett az ikerhangár.)

(Saját tudósítónktól.) A hazai aviatikát gyors egymásutánban sulyos csapások sújtják és vetik vissza amugy is lassu, nagy akadályokkal küzdő fejlődésében. Ha ugyan szabad ezt a kifejezést használni, mert hiszen a rákosi repülőtér képe, immár jó ideje, határozott visszafejlődés mellett tanuszkodik. Azok a névtelen hősök, akik az aviatika külföldi sikerein felbuzdultak és nagy lelkesedéssel szegődtek a magyar repülés ügyének szolgálatába, előbb-utóbb keserű csalódással állottak ki a reménytelen küzdelemből. Amíg azelőtt művészi élet volt a hangárok között, ma már néhány fanatikus rajongón kívül alig akad egy-két olyan ember, aki a maga nyomoruságát hozzáfűzné koldus-szegény aviatikánkhhoz.

A hangárok néptelenek lettek. Reménykedők, ábrándozók szárnysegetten mondogták bucsut a hangárvárosnak, amelyben gunyosan csufolja meg a pénznélküliség az alkotni akarás legszebb, legértékesebb gondolatát. Mindazt, amit kulturnépek könnyűséggel, játékkal oldanak meg, a Rákoson még ma is utopia módjára hajszolják és amíg a levegő meghódításáért történő küzdelemben a szomszédos nemzetek bámulatos eredményeket érnek el, hazai aviatikánk alig tud fölemelkedni a föld porán felül néhány láb magasságra. És ott, ahol a kezdet kezdetén vesztegel a repülés ügye, egyenesen katasztrófa számba vehető az a pusztítás, amely ma este történt künn a repülőtéren.

Tűz támadt az aviatikai telep legnagyobb hangárjában, — amint elnevezték — az ikerhangárban, amelyben Csók Károly és Zsemlye Elemér konstruktőrök dolgoztak. A veszedelem gyorsan urlett a száraz deszkaépületen, a láng pillanatok alatt végigfutott rajta és földig elhamvasztotta a benne volt két repülőgéppel együtt. Zsemlye Elemér monoplánja már kipróbált repülőgépnek bizonyult, amelyen az aviatikus több sikeres légi utat tett, viszont Csók monoplánján csak az utolsó munkát végezték és egy-két kellék felszerelése hiányzott róla, hogy azután pilóta-kézre kerülhessen. Az elpusztult hangárban a két repülőgépen kívül egészen megsemmisültek azok a szerszámok is, amelyek gépek építéséhez szükségesek. Ugyancsak

az ikerhangár deszkafalai között ütött műhelyt magának Vallyon Ferenc asztalosmester is, talán az egyetlen magyar iparos, aki repülőgéphez szükséges faanyag előállítására berendezkedett. Ez az asztalosműhely is, egész felszerelésével együtt, áldozata lett a tűznek.

Vallyon Ferenc asztalos ma egész nap Csók Károly repülőgépén dolgozott, a konstruktor maga a városban időzött és éppen akkor tartott ki a repülő-térre, amikor már javában égett a hangár. Az asztalosmester délután négykor fejezte be a munkát, gondosan bezárta a hangárt és több aviatikus társaságában eltávozott a telepről. Mielőtt elment, elmulasztotta a hangárban lévő kályha tüzének elfojtását és valószínű, hogy az abból kipattant szikrák borították lángba a deszkaépületet. Öt óra tájban hatalmasodott el annyira a tűz, hogy Takáts Vendel telepfelügyelő észrevette a veszedelmet. Azonnal fölverte lármájával a hangárváros népét, majd telefonhoz rohant és értesítette a tűzoltókat. Az őrségek nagy apparátussal vonultak ki a tűzhöz, ahová egymás után érkeztek ki a középponti, tizedik kerületi és önkéntes tűzoltók, Blaschnek Hugó parancsnok vezetésével.

De a tűzoltók nem tudták megakadályozni a hangár elpusztulását. Amikor a veszedelem helyére jutottak, a deszkaépület lángban állott, úgy hogy megmentésére már gondolni sem lehetett. A tűzoltók csupán a veszedelem elszigetelésére szoritkozhattak, de ez is nagy munkát igényelt, mert a szomszédos hangárok fölött sodorta el a szél a zsarátnokot. A tűz pánikszerű zavart okozott a repülőtéren. A hangárokból alarmirozott aviatikusok, még a tűzoltók odaérkezése előtt hozálattak a mentéshez. Tóth József és két fivére, az általános zűrzavarban, fejetlen kapkodásban is, mindenekelőtt arra gondoltak, hogy Zsemlye repülőgépét szabadítsák ki a hangárból.

A tűz már erősen körülfogta az épületet, amelynek tetején is magasra nyultak föl a lángok, amikor a három aviatikus fölfeszítette a hangár toló-sajtját és behatoltak a füsttel tömött épületbe. Azonban a tetőről darabokban hullottak alá az égő fadarabok, a lángok is egyre szorosabb gyűrűt vontak a mentés munkáján fáradó emberek körül, hogy életüket kockáztatták volna, ha továbbra is benn maradnak. Csakhamar menekülésre kellett gondolniok és a sűrű füstben alig találtak ajtóra. Alig kerültek ki a tűzből, már a következő pillanatban hatalmas robajjal szakadt be a tető, amely maga alá temette és lángba borította a két repülőgépet is.

E közben a tűz elpusztítással fenyegette a tizenkeftes számú Horváth- és tizenötös számú Takáts Béla-féle hangárokat is, amelyek a lángba borult ikerhangár tőszomszédságában állanak. Egyik-másik pontját ki is kezdte a tűz a két fenyegetett épületnek, de a résen álló aviatikusok elfojtották, a hangárokból lévő repülőgépeket, szerzőmokat és az építéshez kívánt anyagot pedig gyorsan kihordták a szabadba. A magasba nyuló láng messzire bevilágította a repülő-tér környékét, amelynek lakosságát felriasztotta a tűz és csapaostul vándoroltak ki Kőbányáról, Rákosfalváról az emberek a veszedelem helyére. Sok ezer nézője volt a pusztulásnak és csapaostul siettek segítségükre a hangárok népének. Lázás, gyors munkával hurcoltak ki minden megmozdítható tárgyat a deszkaépületekből, amelyeket, — még a legtávolabbi esőket is, — egyformán leégéssel fenyegetett az egyre jobban tovaterjedő tűz.

A tűzörtségek emberi erőt meghaladó munka árán, elszigetelték a lángfengert, noha nagy nehézséggel kellett megküzdeniök, mert alig volt vizük, amelylyel dolgozhattak volna.

Csók Károly, aki ügyvédjelöltből lett konstruktor, akkor ért ki hangárjába, amikor már készülő gépe és az egész épület porrá égett. Drága, harminc lóerős Delfosse-motorjának csak vasváza maradt meg. A tűz végzetes csapást jelent Csóknak, aki legtöbbet ígérő és amellet szerény, nyilvánosságot elkerülő konstruktor volt. Annyira csendben dolgozott repülőgépén, hogy igazi nevét is titokban tartotta és a hangárvárosban Sáp szeginek mondotta magát. Szatmárrólkerült fel a fővárosba, hogy itt felépítse, saját tervai alapján, monopliánját. Otthonában sikerült érdekcsoportot találni

neki, részvénytársaság alakult Domahidy Viktor fődbirtokos elnöklésével és ötezer koronával bocsátották utjára, hogy munkához lásson. Persze, ez a kis töke csakhamar elfogyott, már sajátjából nyolcezer koronát ölt bele vállalkozásába, amely ma egészen megsemmisült.

Zsemlye családja körében szerzett tőkét gépe felépítéséhez, a monopliánnal, amelyre harmincöt lóerős Ausani-motort szerelt, éppen holnap készült nagyobb repülésre a fiatal aviatikus. Zsemlye ugyan csak mindenét feláldozta a magyar aviatika oltárán, elpocsékolta virágzó műszerész-vállalatát, hogy a repülés ügyének szentelje magát. Ma a tűz őt is, családját is koldusbotra juttatta. De nem térül meg az elégett hangár értéke sem. Ugyanis május elsején lejárt az épület biztosítása és a klub, noha ismételtén sürgették, elmulasztotta megújítását. A kár harmincezer koronát is meghalad, de elpusztultak olyan értékek is, amelyek pénzben, koronákban föl nem becsülhetők. Így, a gépek építéséhez kívánt szerzőmokok és alkatrészek, amelyeknek az előállításához hónapok kellenek.

Fogadjuk szomorú megnyugvással ezt az újabb, sulyos csapást is, amelyet a mai tűz mért rá elárvult aviatikánkra. Talán szükséges is, hogy katasztrófák sötét árnyéka boruljon rá ismételtén a rákosi hangárvárosra, amely mai szervezetében, elhagyottságában, pénztelenségében mi reményre sem jogosít, mert produktív munkára képtelen. Agitálás, sirás, panaszkodás süket fülekre talált, az illetékes és arra hivatott körök ez ideig csak tehetetlenségükről szolgáltak bizonyosságot. A magyar aviatika magára, erőtlenségére hagyott, csak alvajárók, álmodozók és nagyobbbrést hozzá nem értők kapaszkodnak beléje görcsös kézzel. Hiányzik az alapos szervezés, a vezetés, a tudás, amely nélkül eredményes munkát hiába várunk. Nincs egyetlen olyan tökéletesen képzett vezető, aki a magasban szárnyaló, külföldi aviatika biztos ismeretével lehetne hasznára a hazai repülés ügyének.

Talán az ilyen szerencsétlenségnek, mint amilyen ez a mai is, meg lesz az a haszna, hogy végre valahára komoly munkának vetik meg az alapját, amelyen azután, ha lassan és megkésztetten is, de felépülhet az erős, diadalmas magyar aviatika!